

Opinnäytetyö (AMK)

Liiketalous | Taloushallinto

2023

Juuso Nieppola

Konkurssimenettely

– Case X

Opinnäytetyö (AMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Liiketalous | Taloushallinto

2023 | 33 sivua

Juuso Nieppola

Konkurssimenettely

- Case X

Konkurssimenettely on yrityksen matkan viimeinen piste. Konkurssien käsittely tilitoimistossa ei ole arkinen prosessi ja siksi asia vaatii tarkempaa tarkastelua epätietoisuuden kitkemiseksi.

Opinnäytetyössä käsitellään konkurssimenettelyä yleisesti, tilitoimiston näkökulmasta, tilanteeseen reagoinnista sekä tuotetaan lyhyt kartoitus tilanteen kulusta kirjanpitäjälle.

Opinnäytetyö on toiminnallinen ja on tuotettu toimeksiantona tilitoimistolle, joka aiheen arkaluontaisuuden takia pidetään nimettömänä. Opinnäytetyön aihe sai alkunsa asiakasyrityksen konkurssitilanteesta, joka aiheutti keskustelua konkurssimenettelystä ja miten tilanteessa toimitaan.

Opinnäytetyö koostuu teorialuvusta sekä kahdesta empiirisestä luvusta, joista ensimmäinen keskittyy konkurssin käsittelemiseen ja jälkimmäinen käsittelee toimeksiantajan esimerkkitapausta.

Asiasanat:

Konkurssimenettely

Bachelor's | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Business Administration | Financial Management

2023 | 33 pages

Juuso Nieppola

Bankruptcy Proceedings

- Case X

Bankruptcy proceeding is the last point in the life cycle of a company. Processing of a bankruptcy is not an every day process in Accounting firms and there for it needs some closer inspection.

In this thesis bankruptcy proceeding is processed generally, from the point of a accountant firm, on how to react to the situation and by developing a short mapping of the situation for an accountant.

This thesis is functional and is generated as an assignment for a Accounting firm which will be kept unnamed due to sensitive subject. Subject of the thesis got its start from bankruptcy of a client which sprung up discussion about bankruptcy proceedings and about how to function in the situation.

Thesis consistis of a theory chapter and two empirical chapters form which the first focuses on processing of a bancruptcy form the point of an accounting firm and an accountant and the latter focuses on the case study of clients bankruptcy.

Keywords:

Bankruptcy proceeding

Sisältö

1 Johdanto	6
2 Konkurssi	7
2.1 Konkurssilain kehitys	7
2.2 Konkurssin määritelmä	8
2.2.1 Maksunsaantijärjestys	10
2.2.2 Konkurssikelpoisuus	11
2.3 Konkurssin osapuolien roolit	11
2.3.1 Pesänhoitaja	11
2.3.2 Velallinen	14
2.3.3 Velkojat	16
3 Konkurssin käsitteleminen	18
3.1 Konkurssin ennaltaehkäisy	18
3.1.1 Varoitusmerkit	18
3.1.2 Toimenpiteitä	19
3.2 Konkurssin vaikutus tilitoimistoon	20
3.3 Tilitoimiston sitoumukset ja saatavat	21
3.4 Konkurssin kartoitus kirjanpitäjälle	22
3.5 Konkurssit korona-aikana	23
4 Case X	25
4.1 Yritys X	25
4.2 Mitä olisi ollut tehtävissä?	28
5 Johtopäätökset	30
Lähteet	32

Kuvat

Kuva 1. Konkurssipesän maksujärjestys.	10
Kuva 2. Konkurssit ja yrityssaneeraukset sekä aloittaneet ja lopettaneet yritykset. Veistämö 2022.	23
Kuva 3. Yritysten X,Y ja Z välinen suhde.	25

1 Johdanto

Konkurssi on puhuttanut viime vuosina kasvavassa määrin maailmanlaajuisen pandemian jyllätessä. Konkurssi on kautta historian ollut yritystoiminnan viimeinen etappi, joka on hitaasti kehittynyt muotoon, jossa se nykypäivänä tunnetaan. Konkurssimenettely on prosessi, jossa yritystoiminta ajetaan loppuun, velkaantuneen yrityksen varat selvitetään ja jaetaan velkojille.

Opinnäytetyön aihe valiutui mielenkiinnostani tarkastella konkurssia syvemmin, johtuen pandemian aikana käydystä keskustelusta. Halusin selvittää tarkemmin, miten se vaikuttaa tilitoimistossa toimintaan konkurssiin ajautuneen asiakkaan kohdalla. Lisäksi toimeksiantajan ajankohtainen tapaus eri konkurssiin johtaneiden tekijöiden kannalta antoi hyvän mahdollisuuden tarkastella yleisesti ajankohtaista aihetta.

Tämä opinnäytetyö on luonteeltaan toiminnallinen, ja työ perustuu työelämälähtöiseen toimeksiantoon. Toimeksiantaja pysyy kuitenkin nimettömänä opinnäytetyön aiheen arkaluontoisuuden takia. Opinnäytetyön aineistona on käytetty alan kirjallisuutta ja toimeksiantajayrityksen materiaaleja. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten konkurssimenettely toimii yleisesti, mitä toimia se aiheuttaa tilitoimiston näkökulmasta, miten tilanteeseen voidaan reagoida ja tuottaa nopea kartoitus kirjanpitäjälle konkurssin yleiskuvasta.

Opinnäytetyössä käsitellään konkurssimenettelyä teoriassa ja miten se ilmenee käytännössä esimerkki tapauksen Case X avulla. Luvussa kaksi käydään läpi mikä on konkurssimenettely, sen osapuolet ja lain vaatimukset konkurssin osapuolille. Luvussa kolme käsitellään tilitoimiston näkökulmaa, miten toimitaan, lyhyt kartoitus tilanteesta kirjanpitäjälle, mitä asialle voidaan tehdä sekä mitä oikeuksia ja erityishuomioita siihen liittyy. Luvussa neljä käsitellään toimeksiantajaa koskevaa tapausta menettelyn ja ennaltaehkäisyn näkökulmasta sekä viimein luvussa viisi käydään läpi johtopäätöksiä.

2 Konkurssi

2.1 Konkurssilain kehitys

Konkurssimenettely on tunnettu jo pitkään maailmanhistoriassa. Se on varhaisimmillaan tunnettu jo varhaisessa roomalaisessa oikeudessa, mutta alkeellisessa muodossa, jossa velallinen, joka ei pystynyt vastaamaan veloistaan vastasi veloista viimekädessä ruumiillisella työllä. Seuraava kehityssaskel konkurssimenettelylle oli muutos velallisen koko omaisuuden haltuunottoon ja velkavankeuteen. Tuomioistuimen päätöksellä velkoja oikeutettiin kauppaamaan velallisen omaisuus siitä eniten maksavalle ja jos, se ei kattanut koko velkaa määrättiin velallinen jäännösvelasta velkavankeuteen. (Könkkölä & Linna 2022, 10.)

Rooman vallan luhistuttua konkurssin kehittämistä jatkettiin Pohjois-Italian kaupunkivaltioissa. Noin 1600-luvulla kehitys toi konkurssipesään velkojen valitseman henkilön, jonka tehtävä oli huolehtia sen varoista ja niiden realisoinnista. Italiassa myöhäiskeskiajalla kehitettiin lisäksi julkinen haaste. (Könkkölä & Linna 2022, 11.)

Muualla Euroopassa nojaututtiin ja mukautettiin Italian konkurssijärjestelmää. Ranskassa säädettiin menettely koskemaan vain kauppias ammatinharjoittajia, kun muita ammatinharjoittajia koski ulosotto. Lisäksi Ranskan uudella ajalla otettiin käyttöön konkurssivelallisen vala, jossa velallinen vannoi, ettei hänellä ole muuta omaisuutta kuin ilmoitettu. Samoihin aikoihin kehittyi myös espanjalais-saksalainen malli, jossa käytin vain yksi oikeudenkäynti, jossa käsiteltiin koko prosessi yksijaksoisesti riitakysymyksineen. (Könkkölä & Linna 2022, 11.)

Ruotsi-Suomessa konkurssilain katsotaan lähteneen kehittymään keskiajalla. Visbyn kaupunkilaissa 1300-luvulla määrättiin velkojille yhtäläinen maksunsaantioikeus, kuitenkin varsinaista konkurssilakia alettiin kehittämään 1600-luvun lopulla muiden maiden tavoin. Vuonna 1734 määrätyn lain mukaan

konkurssi on mahdollinen velallisen aloitteesta. Velkojan aloittama konkurssi oli mahdollinen vain, jos velallinen on karannut. Velallinen vapautui myös jäännösvelasta, velkavankeudesta ja pakkotyöstä, jos hänen katsottiin ilman omaa syytä ajautuneen maksukyvyttömäksi sekä hän vahvisti valalla omaisuusluettelon. (Könkkölä & Linna 2022, 12.)

Autonomisen Suomen aikana vuonna 1868 annettiin konkurssisääntö niminen laki, joka pohjautui Ruotsin konkurssilakiin. Laissa säädettiin velkoja-aloitteisen konkurssin sallimisesta, takaisinmaksuasetuksesta sekä velkavastuun asettamisesta niin syyllisille kuin syyttömille velallisille. Vanha konkurssisääntö oli voimassa Suomessa aina nykyisen 2004 säädettyyn konkurssilain käytäntöön asettamiseen asti, kuitenkin välissä sitä muokattiin ja siitä poistettiin osia muun lainsäädännön kehittyessä esimerkiksi velkavankeuden poistuessa ulosottolain myötä. (Könkkölä & Linna 2022, 12.)

2.2 Konkurssin määritelmä

Konkurssi on vahvasti laissa määrätty tapahtuma, jota määrittää Suomen konkurssilaki. Konkurssissa yritys, jolla ei ole maksuvalmiutta menoihinsa tai velkoihinsa hakeutuu itse tai velkojan toimesta konkurssiin. Konkurssimenettely alkaa tuomioistuimen päätöksellä. On kuitenkin mahdollista, että tuomioistuin hylkää konkurssihakemuksen, esimerkiksi velallisen riitauttaessa hakemuksen ja tuomioistuimen sen todetessa aiheettomaksi. On myös mahdollista, että konkurssi raukeaa esimerkiksi liian vähäisen konkurssipesän takia.

Konkurssissa yritys menettää oikeuden omaisuutensa hallintaan ja sen sijasta yrityksen omaisuutta hoitaa konkurssipesälle määrätty pesänhoitaja velkojien tehdessä siihen liittyviä päätöksiä. (Suomi.fi 2021.)

Konkurssin tarkoitus on kannattamattoman yritystoiminnan lopettaminen sekä jäljelle jääneen omaisuuden jakaminen siten, että yrityksen varat jakautuvat mahdollisimman oikeudenmukaisesti niille toimijoille, joille yrityksellä on pääomavelvoitteita. Konkurssi ei kuitenkaan välttämättä tarkoita, että yritystoiminta loppuu välittömästi, vaan on myös mahdollista, että yrityksen

toimintaa jatketaan konkurssiin ajautumisesta huolimatta, jos pesänjakaja toteaa, että tämä mahdollistaa suuremmat jako-osuudet velkojille. Ideana jatkamisprosessissa on pääasiallisesti kuitenkin vain säilyttää yrityksen arvo omaisuuden myyntiä varten. (Könkkölä & Linna 2022, 2–4.)

Konkurssimenettelyn vaihetta, jossa pesänselvittäjä selvittää velallisen varat ja jakaa ne velkojille, kutsutaan likvidaatioksi (Könkkölä & Linna. 2022,4). Varojen jako tapahtuu pesänjakajan laatiman jakoluettelon mukaisesti, joka laaditaan kuukauden tai suuren yrityksen kohdalla kahden kuukauden sisään valvontapäivästä. Valvontapäivä on viimeinen päivä, jolloin velkojien on viimeistään ilmoitettava saatavansa pesänhoitajalle. Velkojilla on oikeus riitauttaa jakoluettelo, kunhan se tapahtuu siinä määritellyn määräaikaan mennessä. (Minilex.fi 2020.)

Velkojat pitävät konkurssissa yrityksessä korkeinta päätäntävaltaa, joka tarkoittaa kaikkia päätöksiä, jotka eivät lain mukaan kuulu pesänhoitajalle (Konkurssilaki 2004/120, 14:2). Pesähoitajalle on kuitenkin mahdollista antaa päätösvalta lain määrittämien asioiden ulkopuolella, jos velkojat näin päättävät.

Konkurssimenettelyn lisäksi on mahdollista, että menettely päätetään järjestää julkisselvityksenä. Tähän voidaan päätyä vain konkurssiasiamiehen jättämällä hakemuksella. Se on konkurssiasiamiehen valvonnassa julkisilla varoilla suoritettu konkurssimenettely. Konkurssimenettelyä voidaan jatkaa julkisselvityksenä, jos konkurssipesä on vähävarainen, velalliseen tai konkurssipesään kohdistuu selvitys tarpeita kuten epäily rikoksesta tai pidetään muuten perusteltuna konkurssilain 11. luvun 1. pykälän nojalla. Julkisselvityksessä pesänhoitajan ja velkojien oikeus käyttää päätösvaltaa raukeaa ja heidän sijastaan sitä käyttää konkurssiasiamiehen määrittämä julkisselvittäjä. Julkisselvittäjäksi voidaan kuitenkin nimetä samainen pesänhoitaja hänen kyseistä yritystä koskevan ajantasaisimman tiedon nojalla (Konkurssiasiamies 2014).

2.2.1 Maksunsaantijärjestys

Laki velkojen maksunsaantijärjestyksestä 30.12.1992/1578 määrää miten konkurssisaatavat jakautuvat. Lain mukaan velkojilla on ensimmäinen etuoikeusasema saataviensa suuruuden mukaisessa järjestyksessä. Velkojen jälkeen seuraavia maksujärjestyksessä ovat muut pantti- ja pidätys-oikeuden omaavat. Tämä tarkoittaa henkilöitä ja toimijoita, joilla on oikeus pitää esimerkiksi esinettä hallussa niin pitkään, kun omistaja on maksanut sovitun suorituksen. Sama koskee saatavien korkoa kolmelta vuodelta ennen konkurssin alkamista. Yrityssaneerauksen aikana syntyneet saamiset maksetaan paremmalla etuoikeudella, näitä voivat olla selvittäjän ja valvojan palkkiot. Yrityskiinnitys luo 50 % etuoikeuden jakoon kiinnitetyn omaisuuden arvosta ennen muita saatavia. Viimeisenä pidetään muita saatavia, joihin kuuluvat korko ja viivästysmaksut, joihin etuoikeudet eivät koske, julkisten maksujen korotukset, velallisen liikkeelle laskemaan joukkovelkakirjalainaan perustuva saatava, lainaan perustuva saatavat, joka lainaehtoien mukaan saadaan maksaa muita velkoja huonommalla etuoikeudella ja lahjalupauslakiin perustuvat saatavat.

1. Suurvelkoja

2. Pienvelkoja

3. Pantti- ja pidätys-oikeuden omaava

4. Saneerauksessa syntynyt etuoikeus

5. Yrityskiinnityksen tuottama etuoikeus

6. Muut saatavat

Kuva 1. Konkurssipesän maksujärjestys.

2.2.2 Konkurssikelpoisuus

Konkurssiin hakeminen ei ole kaikille toimijoille mahdollista. Konkurssilaissa määrätään, että konkurssiin voidaan asettaa luonnollinen henkilö, yhteisö, säätiö tai muu oikeushenkilö. Myös kuolinpesä ja konkurssipesä voidaan asettaa konkurssiin. Konkurssiin ei voida asettaa valtiota, Ahvenanmaan maakuntaa, kuntaa, kirkkoa, näiden yhteistoimintaelimiä tai vastaavia (Konkurssilaki 2004/120, 1:3). Konkurssiin asettamista voi hakea itse velallinen tai velkoja yleensä sillä alueella, jolla velallinen toimii (Oikeus.fi 2020).

Konkurssimenettelyssä yrityksessä on oltava varoja noin 25 000 €, ettei konkurssi raukea (HE221/2018 2.1.1). Vähävaraisen yrityksen menettelyn voidaan katsoa olevan turha sillä menettelystä syntyy lisäkuluja pesänhoitajan korvauksesta ja mahdollisesta kirjanpidon loppuun saattamisesta. Voidaan myös katsoa aiheelliseksi kyseltävän suurimmilta velkojilta, ovatko he valmiita vastaamaan konkurssimenettelyn kustannuksista, jos vähävaraisen konkurssipesän halutaan välttämättä hakea konkurssiin. (Konkurssiasiamies 2019a.)

2.5 Konkurssin osapuolien roolit

Konkurssin osapuolilla on omat intressit ja velvollisuudet, joita laki pyrkii suojamaan ja määräämään käsittelyn tasavertaisuuden nimissä. Konkurssin osapuolia ovat pesänhoitaja, velallinen ja velkoja.

2.5.1 Pesänhoitaja

Konkurssipesänselvittäjä on henkilö tai henkilöt, jotka tuomioistuin määrää ajamaan konkurssissa olevan yrityksen loppuun. Useamman pesänhoitajan tapauksessa tuomioistuin rajaa mitkä pesänhoitajan töistä kuuluu kenellekin. Suomen konkurssilain 9. luvun 5 § mukaan yrityksen konkurssipesänhoitajana voi toimia henkilö, jolla on tehtävän vaatima kyky, taito ja kokemus sekä on

riippumaton velalliseen ja velkoihin nähden. Tällaiseksi henkilöksi määrätään yleensä konkurssiasioihin perehtynyt asianajaja (Oikeus.fi 2020).

Pesähoitajalle kuuluu myös vastuu velallisen kirjanpidon ja tilinpäätöksen tuottamisesta konkurssin alkamiseen päättyneeltä tilikaudelta. Poikkeuksena tilinpäätöksen tekemiselle on kuitenkin tilanteet, jossa kirjanpito on niin puutteellinen, että se aiheuttaa epäilyksen tilinpäätöksen luotettavuudesta tai varojen vähäisyys ei anna perustetta sen saattamisesta loppuun. (Konkurssilaki 2004/120, 9:3)

Pesäluettelo

Pesäluettelo on pesähoitajan laatima selvitys velallisen varoista ja veloista. Luettelosta löytyy eriteltynä yrityksen varallisuus konkurssin alkaessa sekä arvio sen likvidoinnista, eli rahaksi muuttamisesta. Tämän lisäksi luettelosta tulee selvitä konkurssipesän suurimmat velkojat, niiden saatavat, merkittävimmät muut sitoumukset sekä arvio muiden velkojen ja sitoumusten kokonaismäärästä. Lisäksi pesähoitaja laatii pesäluettelon liitteeksi tiivistelmän velallisen taloudellista tilanteesta, jos sen katsotaan olevan tarpeellinen. (Könkkölä & Linna. 2022, 254–255.)

Velallisselvitys

Velallisselvitys on pesähoitajan velvollisuuksiin kuuluva kartoitus yrityksen tilanteesta, konkurssin syistä ja yrityksen ja sen toiminnan suhteista.

Velallisselvitys on laadittava kahden kuukauden sisään konkurssin alkamisesta, ellei sille löydy erityistä syytä. Pitkittyneeseen velallisselvitykseen on anottava lisää aikaa tuomioistuimelta arvioidun valmistumispäivämäärän kera. (Konkurssiasiamies 2019b.)

Valmis velallisselvitys on toimitettava velalliselle, suurimmille velkojille sekä muille velkojille heidän sitä pyytäessä. Jos yritys on rikostutkinnassa, on velallisselvitys myös toimitettava erityisviranomaisille sekä syyttäjälle pyyntöä vastaan. (Konkurssilaki 2004/120, 9:2.)

Velallisselvitykseen määrätään sisältävän konkurssilain 9. luvun 2§ mukaan selvitykset:

1. Velallisen omistus- ja konsernisuhteista velallisen ollessa yhteisö tai säätiö
2. Konkurssin pääasiallisista syistä
3. Kertomuksesta velallisen kirjanpidon hoidosta
4. Yrityksen johtamiseen käytetyistä välikäsistä
5. Velallisen läheisille maksetuista palkoista, palkkioista sekä yksityisotoista perusteluineen, jos ne ovat merkittävän kokoisia, maksujen ajankohta tai erityinen syy antaa sille aiheutta.
6. Havainnot seikoista, jotka ovat merkittäviä konkurssin jatkamisen kannalta.
7. Havainnot seikoista, joilla voi olla merkitystä liiketoiminta kiellon kannalta
8. Velallisen toiminnan sekä tilien tarkistuksen tarve.

Jakoluettelo

Pesänhoitaja luo pesäluettelon pohjalta jakoluetteloehdotuksen, joka käy läpi riitautusvaiheen ja kuulemistilaisuuden, joiden jälkeen se ratifioidaan varsinaiseksi jakoluetteloksi. Jakoluettelo on dokumentti, jossa selviää, miten konkurssipesän varat jaetaan. On kuitenkin mahdollista, ettei konkurssipesän varoista saada kerättyä velkojille jako-osuutta. Riitautuksesta huomioitavaa on, että velkojilla on vain kuukausi aikaa riitauttaa pesäluetteloehdotus. Ehdotuksen riitautuksen on oltava yksilöivä ja perusteltu. Riitautusta, joka tapahtuu kuukauden määräajan ulkopuolella ei oteta ollenkaan huomioon. (Könkkölä & Linna. 2022, 491–492)

Jakoluetteloehdotuksen sisällöstä määrätään löytyvän konkurssilain 13. luvun 1§ mukaan:

1. jako-osuuteen oikeuttavat saatavat ja niiden etuoikeudet
2. konkurssin valvotut tai pesänhoitajalle ilmoitetut panttisaatavat ja tiedot panttioikeudesta sekä kuittaukseen käytettävistä saatavista
3. tiedot siitä, miltä osin pesänhoitaja ei hyväksy velkojen ilmoittamaa saatavaa tai sen etuoikeutta ja riitautuksen perustelut
4. muut saatavia ja konkurssivalvontaa koskevat huomautukset, kuten jälkivalvonnat ja niiden vuoksi suoritettut maksut, sekä tiedot valvonnan oikaisemisesta tai täydentämisestä
5. saatavia koskevat vireillä olevat oikeudenkäynnit ja muut menettelyt
6. jakoluetteloehdotuksen valmistumispäivä

2.5.2 Velallinen

Konkurssissa velalliseksi luetaan yrityksen luonnollinen henkilö (tmi), avoimen tai kommandiittiyhtiön vastuunalaiset yhtiömiehet tai osakeyhtiön johtoon kuuluvat osakkeenomistajat. Velallinen menettää prosessin alusta alkaen oikeuden hallinnoida konkurssiin asetettua yritystä ja tämän sijasta se siirtyy pesänhoitajalle. Velallista on kohdeltava pesän selvityksessä ja hoidossa asiallisesti sekä hänen etunsa on otettava huomioon. (Konkurssilaki 2004/120, 4:1)

Konkurssissa velallista ei jätetä pimentoon, vaan häntä koskee koko konkurssiprosessin ajan samat tietojensaanti- sekä kuulemisoikeudet kuin velkojia. Velallisella on myös oikeus saapua kaikkiin konkurssimenettelyyn liittyviin kokouksiin ja päätöksenteko tilaisuuksiin. (Konkurssilaki 2004/120, 4:2)

Velalliselle sekä hänen elatuksensa varassa oleville on myönnettävä konkurssipesän varoista avustusta, jos heidän toimeentulonsa ole muuten turvattu. Avustusta voidaan kuitenkin myöntää henkilöille vain enintään konkurssin alkupäivästä eteenpäin puolenvuoden ajan. Avustuksesta syntyneet

erimielisyydet konkurssin osapuolien välillä ratkaisee tuomioistuin.

(Konkurssilaki 2004/120, 4:3)

Velallisen on toimittava myönteisesti pesänhoitajan työn edesauttamiseksi siten, että pesänhoitaja saa suoritettua hänen tehtävänsä ja ajettua konkurssimenettelyn asiallisesti alusta loppuun.

Velallisen velvollisuuksista säädetään konkurssilain 4. kappaleen 5§ mukaisesti velallisen:

1. huolehtimisesta siitä, että pesänhoitaja saa pesään kuuluvan omaisuuden ja velallisen käyttämät toimitilat hallintaan sekä pääsyn velallisen tietojärjestelmiin.
2. velvollisuudesta antaa pesänhoitajalle tarpeelliset tiedot konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta ja konkurssisaatavista pesäluettelon laatimista varten
3. velvollisuudesta antaa pesänhoitajalle tämän tehtävään koskien kaikki tarpeelliset tiedot

Pesäluettelon valmistuessa velallisen on vahvistettava allekirjoituksella sen oikeaksi. Velallinen voi esittää täydennyksiä, oikaisuja sekä muita huomautuksia sen laatimisprosessin aikana. Pesänhoitajan vaatimuksesta tuomioistuimelle on myös mahdollista, että velallisen täytyy saapua allekirjoittamisen sijasta saavuttava tuomioistuimeen vahvistamaan pesäluettelo oikeaksi. Velalliselle kuuluu tuomioistuimeen kutsuttaessa oikeus korvaukseen konkurssipesän varoista siltä osin, mitä kuluja sinne saapumisesta on aiheutunut. (Konkurssilaki 2004/120, 4:6–7)

Velallisen ollessa epäiltynä esitutkinnassa tai syytteessä rikoksesta hän on itsekriminointisuojaan alainen, joka menettelyssä tarkoittaa, ettei henkilö ole velvollinen antamaan pesänhoitajalle normaalisti velvoitettuja tietoja seikoista, joihin häneen kohdistuvat epäilyt tai syytteet perustuvat (Konkurssilaki 2004/120, 4:5a).

2.5.3 Velkojat

Velkojiksi konkurssissa lasketaan ne henkilöt tai tahot, joilla on konkurssisaatavia velalliselta. Velkojat käyttävät päätösvaltaa pääasiallisesti velkojainkokouksessa sekä pesäinhoitajan tiedustellessa velkojan kantaa eri konkurssipesään liittyviin kysymyksiin. Velkoja voi menettää oikeutensa äänestää konkurssista tapauskohtaisesti, jos hänet katsotaan olevan estynyt konkurssilain 15. luvun 5§ mukaisesti asioissa:

1. joka koskee velkojan ja velallisen tai konkurssipesän keskeistä asiaa
2. joka koskee velkojan omaa vastuuta velalliselle tai konkurssipesälle
3. jossa velkojalla on edustettavanaan erityinen henkilökohtainen taloudellinen etu

Velkojainkokous

Konkurssimenettelyyn kuuluu kaksi velkojainkokousta, alku- sekä loppukokous. Pesäinhoitajan on kutsuttava velkojat ensimmäiseen velkojain kokoukseen viimeistään kahden kuukauden kuluessa pesäluettelon valmistumisesta tai kuuden kuukauden päästä konkurssin alkamisesta. Velkojainkokouksessa päätetään konkurssipesän hallinnosta, omaisuuden hoidosta, käytöstä sekä likvidointiin liittyvistä asioista. Velkojainkokous ei kuulu pelkästään suurvelkojille vaan siihen saa osallistua myös pienvelkojat. Yleisesti kokouksessa puheenjohtajana toimii pesäinhoitaja, mutta tapauksessa, jossa hän on esteellinen tai estynyt, äänestävät velkojat puheenjohtajan keskuudestaan. (Konkurssilaki 2004/120,15:6,15:9)

Kokouksessa velkojilla on mahdollisuus äänestää vain asioista, joista on mainittu erikseen velkojainkokouskutsussa sekä asioista, jotka vaativat kiireellistä ratkaisua. Velkojat voivat kuitenkin ratkaista siihen kuulumattomia asioita, jos kaikki velkojat ovat asiassa yhdenmielisiä. Velkojien

päätöksentekoon kuuluu kiello asioista, jotka epäoikeuttavat konkurssipesän tai toisen velkojan etua (Konkurssilaki 2004/120, 15:10).

Velkojen tekemät päätökset ei välttämättä pidä, sillä tuomioistuin voi peruttaa tai muuttaa niitä, jos se katsoo, että päätös ei ole syntynyt oikeassa järjestyksessä ja tämän takia se on voinut aiheuttaa virheellisen päätöksen. Velkojat, jotka on ollut läsnä kokouksessa, jota päätös koskee voivat riitauttaa tuomioistuimen päätöksen, mutta tyytymättömyys ilmoitettava välittömästi puheenjohtajalle puhevallan menettämisen uhalla. (Konkurssilaki 2004/120, 15:11)

3 Konkurssin käsitleminen

3.1 Konkurssin ennaltaehkäisy

Konkurssin ennaltaehkäisy tarkoittaa aina hyvän taloustilanteen ylläpitämistä ja helpoin tapa toteuttaa tämä on reagoida ongelmiin. Se on kuitenkin niin paljon helpommin sanottu kuin tehty. Talousnäköymä ei aina välttämättä ole edes omissa käsissä kuten, palvelualojen kohdalla huomattiin koronapandemian aikana. Pienimuotoinen oma talousseuranta on kuitenkin hyvä tapa ennustaa mihin suuntaan ollaan menossa ja auttaa muodostamaan omakohtaista trendiä siitä mihin yritys on suuntaamassa.

3.1.1 Varoitusmerkit

Yritykset eivät ajaudu konkurssiin päivässä vaan se on usein osa suurempaa tappiollisen liiketoiminnan jatkumoa. Tappiollinen liiketoiminta näkyy kirjanpidossa ja etenkin tästä syystä kirjanpidon seuraaminen yrittäjälle pitäisi olla rutiini. Tilitoimistossa on kuitenkin huomattava, etteivät kaikki yrittäjät toimi näin, jolloin on molempien etu, että viimekädessä kirjanpitäjä varoittaa mahdollisista uhista asiakastaan.

Merkkeinä mahdollisesta konkurssista voidaan pitää jatkuvasti pienentyvää kassavirtaa, matalaa käytettävissä olevaa saldoa, avainhenkilöiden poistumista yrityksestä, maksuvelvoitteiden laiminlyöntiä, lainojen takaisinmaksujen viivästymistä, ongelmia maksaa palkkoja, luottoluokituksen laskusta johtuva korkojen nousua, velkojen yhteydenottoja ja henkilökohtaisten pääomalainojen antamista yritykselle kuluvien menojen kuittaamiseksi. (Groff 2020.)

Varoitusmerkkeinä voidaan myös käyttää kirjanpidon pohjalta tehtyjä tunnuslukuja, kuten kriittistä pistettä ja quick ratiota. Kriittinen piste mittaa tarvittavan myynnin määrää, jolla yritys pääsee nollatulokseen. Quick ratio taas mittaa yrityksen kykyä selviytyä lyhytaikaisista veloistaan nopeasti likvidoitavilla omaisuuserillä. Tunnuslukujen hyödyntäminen talouden seurantaan voi olla

kätevää sillä eri tunnusluvuille on löydettävissä eri yritysten lukuja, joita voi käyttää vertailuarvoina tilanteen konkretisoimiseksi. Samaiset numerot auttavat tekemään arvioita ja näin antaa osviittaa mahdollisesta kassakriisistä.

Konkurssin ennustamiseen on kehitetty myös laskennallisia teoreettisia arvoja, joista yleisimmät ovat Edward Altmanin kehittämä Z-arvo, James Ohlsonin O-arvo ja Black-Scholes-Merton-malli (jatkossa BSM-malli). Näistä Z-arvo ja O-arvo ovat puhtaasti kirjanpidosta saatavilla tiedoilla konkurssin ennustamiseen kehitettyjä, kun taas BSM-malli on alun perin rahoituksessa käytetty optioiden hinnoittelumalli. Kolmen konkurssin ennustamismenetelmän vertailussa BSM-malli osoittautui selvästi tarkimmaksi, tutkijat päättelivät tämän johtuvan sen eritavasta ottaa huomioon omaisuuden volitaliteettia eli tuoton keskihajontaa tietyllä tarkastelu välillä (Hillgeist, Keating, Cram & Lundstedt 2002,26–27).

On kuitenkin huomattavaa, ettei laskennallinen puoli mene välttämättä perinteisen kirjanpidon alle vaan on enemmän suurille asiakasyrityksille tarjottavaa asiantuntijapalvelua, sillä esimerkiksi pienistä toiminimiyrityksistä on melko turhaa laskea arvoja, joissa taloustilanne näkyy ilman erikoisempaa laskemista helposti taseessa ja tuloslaskelmassa.

3.1.2 Toimenpiteitä

Ensimmäinen toimenpide heikentyneen taloustilanteen ilmetessä pitäisi aina olla tilanteen arviointi. Arvioinnilla tarkoitan esimerkiksi kysymyksien esittämistä: mikä on johtanut tilanteeseen, onko turhia menoeriä tai miten voidaan toimia jatkossa paremmin? Yrityksillä on usein prosesseja, joita on mahdollista tehostaa, mutta vastapuolena tehostamiselle on usein kustannus, joka on investoitava heti ollakseen tuottoisa pitkällä aikavälillä.

Toinen askel on talouden kehityksen asettaminen tarkkaan seurantaan. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi yrittäjän itse toteuttamalla viikkoseurantataulukolla, joka pakottaa yrittäjää miettimään missä mennään ja miten vastata tilanteeseen. Tarkkailtavia asioita voisivat olla esimerkiksi myynti, myyntikate, quick ratio ja kriittinen piste.

Taloudellisessa hätätilassa päätöksiä on tehtävä nopeasti mutta huonoihin päätöksiin ei kuitenkaan ole varaa, joten hyvä tapa on hakea konsultointia, vaikka yrityksen kirjanpitäjältä paniikkiratkaisujen kitkemiseksi.

On myös hyvä harkita maksujärjestelyiden muuttamista. Velkojat haluavat lopulta heille kuuluvat varat takaisin korkoineen, mutta on myös heidän kannaltansa hyödyllistä tarjota mahdollisuus erilaisiin järjestelyihin, sillä yrityksen konkurssitilanteessa velkojat harvemmin saavat takaisin saataviaan täydessä kokonaisuudessaan.

Tässä vaiheessa yrittäjän on myös valitettavasti hyvä miettiä, onko yritys toimintaa järkevää enää jatkaa, sillä jatkossa yritys voi olla entistä velkaantuneempi.

Talousongelmien ilmetessä on aina hyvä hakea neuvontaa. Neuvoa saa monista lähteistä, kuten ilmaiseksi ELY-keskukselta tarkoituksena ehkäistä turhat konkurssit. Palveluita on suotavaa käyttää mieluummin liian pienellä kynnyksellä kuin suurella. Neuvontaan pätee kuitenkin sama idea, kun kaikkiin muihin talousongelmien ehkäisykeinoihin, nopea reagointi.

3.2 Konkurssin vaikutus tilitoimistoon

Konkurssin alkaessa kirjanpitäjän yhteyshenkilö yrityksessä vaihtuu pesänhoitajaksi. Pesänhoitajalle kuuluu vastuu kirjanpidon loppuunsaattamisesta, tilinpäätöksestä ja erinäisten ilmoitusten, kuten veroilmoitusten jättämisestä koskien ennen konkurssia päättynyttä tilikautta. Vastuualueista voidaan kuitenkin sopia erikseen tilitoimiston ja pesänhoitajan välillä, kun luodaan uusi toimeksiantosopimus tai aiemman sopimuksen vielä ollessa voimassa.

Konkurssiyrityksen tilinpäätöksen laatiminen on hieman erilainen verrattaessa perinteiseen tilinpäätökseen, sillä jatkuvuuden periaatteesta luovutaan, jotta poistamattoman hankintamenon arvoksi saataisiin pesäluettelossa ilmoitettu

arvo. Tämä voi johtaa arvonalennuskirjauksiin, kun pesäluettelossa ilmoitettu arvo eli realisointiarvo on alle sen hankintamenon. (Rekola-Nieminen 2018.)

Konkurssipesän kirjanpito koostuu sen realisoinnista johtuvista kuluista ja tuloista. Tämän takia konkurssiasiamiehen apuna toimiva konkurssiasiaain neuvottelukunta on luonut konkurssikirjanpitoon suositellun oman tilikartta mallin, josta löytyy eriäviä tilejä, kuten tulopuolella vaihto-omaisuuden realisointi tai menopuolella pesänhoitajan palkkio (Rekola-Nieminen 2018).

3.3 Tilitoimiston sitoumukset ja saatavat

Konkurssilain 3. luvun 8. pykälän mukaisesti konkurssipesällä on oikeus sitoutua konkurssiin asetetun yrityksen aiempaan voimassa olevaan sopimukseen. Sopimus tarkoittaa myös tilitoimiston ja yrityksen välistä toimeksiantosopimusta. Jos sopimus on purettu tai irtisanottu ennen konkurssiin asettamista ei tilitoimistolla ole lain nojalla velvollisuutta ottaa yritystä kontolleen. Toimeksiannon jatkaminen on kuitenkin mahdollista, jos pesänhoitaja ja tilitoimisto asiasta erikseen sopivat tai tekevät erikseen uuden toimeksiantosopimuksen, esimerkiksi kirjanpidon loppuun saattamisen tarpeen takia. Sopimuksen ollessa voimassa vielä konkurssin alkamishetkellä on kannattavaa vaatia ilmoitusta sopimuksen täyttämisestä pesänhoitajalta.

Tilitoimisto on oikeutettu muiden velkojien tavoin saataviinsa. Konkurssilain 16. luvun 2. pykälässä säädetään konkurssipesän olevan vastuussa kirjanpidon laatimisesta johtuneista kuluista konkurssin alkamishetkeä edeltäneiden viimeisen kahden kuukauden aikaan kohdistuvista kohtuullisista saatavista.

Konkurssilain 9. luvun kolmannessa pykälässä määrätään kirjanpitoaineiston luovuttamisesta pesänhoitajalle. Lain mukaan aineiston ollessa muiden kuin pesänhoitajan hallinnassa on se luovutettava hänelle. Pykälässä määrätään myös korvauksesta koskien vain aineiston lähettämisestä koituvia kustannuksia, kuten postimaksua.

3.4 Konkurssin kartoitus kirjanpitäjälle

Kappaleessa käydään yhteenvetona läpi konkurssin kulkua ja huomioitavia asioita kirjanpitäjän näkökulmasta lyhyenä kartoituksena nopean yleiskuvan saamiseksi tilanteelle.

Konkurssimenettelyn vaiheet eivät varsinaisesti kuulu kirjanpitäjälle, mutta tilanteen aikataulutuksen kannalta on tärkeää ymmärtää missä mennään. Etenkin, ettei kirjanpidon loppuunsaattamisen ja tilinpäätöksen tuottaminen viivästytä konkurssimenettelyn valmistumista.

Konkurssimenettely konkurssiin asettamisesta lopputilittämiseen kulkee karkeasti kaavan mukaan:

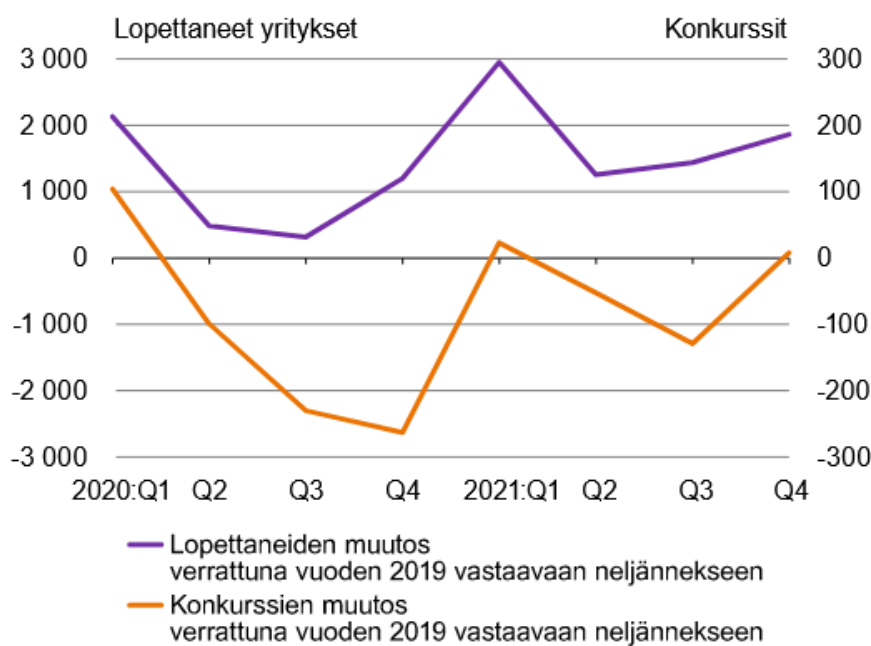
1. Tuomioistuin määrää konkurssimenettelyyn
2. Tuomioistuin määrää pesänhoitajan
3. Pesänhoitaja ottaa yhteyttä velkojiin ja yrittäjään
4. Luodaan pesäluettelo ja velallisselvitys
5. Pesänhoitaja pitää velkojainkokouksen
6. Ilmoitetaan saatavat ja luodaan jakoluettelo
7. Maksetaan jako-osuudet ja laaditaan lopputilitys

Ennen konkurssimenettelyä on pohdittava sopimuksen irtisanomista, sillä pesänhoitajan yhteydenoton tullessa on hyvä tehdä uusi sopimus kirjanpidon vastuista liittyen kirjanpidon loppuunsaattamisesta, tilinpäätöksestä ja mahdollisesta konkurssikirjanpidosta. Kuitenkin saamiset kahdelta kuukaudelta ennen konkurssin alkamisajankohtaa ja materiaalin lähetyskustannukset pesänhoitajalle on turvattu laissa.

Kirjanpidon loppuunsaattaminen tarkoittaa kirjanpidon laatimista vain konkurssin alkamisajankohtaan asti. Tilinpäätös tehdään samaiseen päivään. Konkurssikirjanpidolla tarkoitetaan konkurssin alkamispäivästä eteenpäin tapahtuvan konkurssipesän realisoinnista johtuvasta kirjanpidosta, johon suositellaan käyttämään konkurssiasiain neuvottelukunnan tilikarttamallia.

3.5 Konkurssit korona-aikana

Korona-aikana konkurssit ja yrityssaneeraukset nousivat puheenaiheeksi. Ajalle povattiin suurta konkurssiaaltoa, joka ei kuitenkaan toteutunut, vaan 2020 konkurssihakemusten määrä oli pienin tilastokeskuksen tilastohistorian aikana. Vastaisuudessaan yritystoiminnan lopettaneiden yritysten määrä nousi kasvuun. (Veistämö 2022.)

Kuva 2. Konkurssit ja yrityssaneeraukset sekä aloittaneet ja lopettaneet yritykset. Veistämö 2022.

Pandemian vaikutukset olivat monialaisia, mutta eniten kärsivät kulttuuri- ja ravintola-ala, joiden toiminta oli rajoitettua kävijä määrien ja sulkujen kautta. Yritysten voidaan katsoa lopettaneensa toimintansa hyvissä ajoin, sillä konkurssien määrä on yllättävän alhainen. Konkurssien määrää hallittiin lakimuutoksella 1.5.2020 alkaen rajoittamalla sitä ja samalla yritystukia maksettiin eniten tilanteesta kärsiville yrityksille. Aluevertailussa lopettaneiden yritysten määrä kasvoi Lapissa eniten (Veistämö 2022). Tämä ei varsinaisesti

yllätä sillä alueen yritykset painottuu muita alueita vahvemmin juuri edellä mainittuihin aloihin.

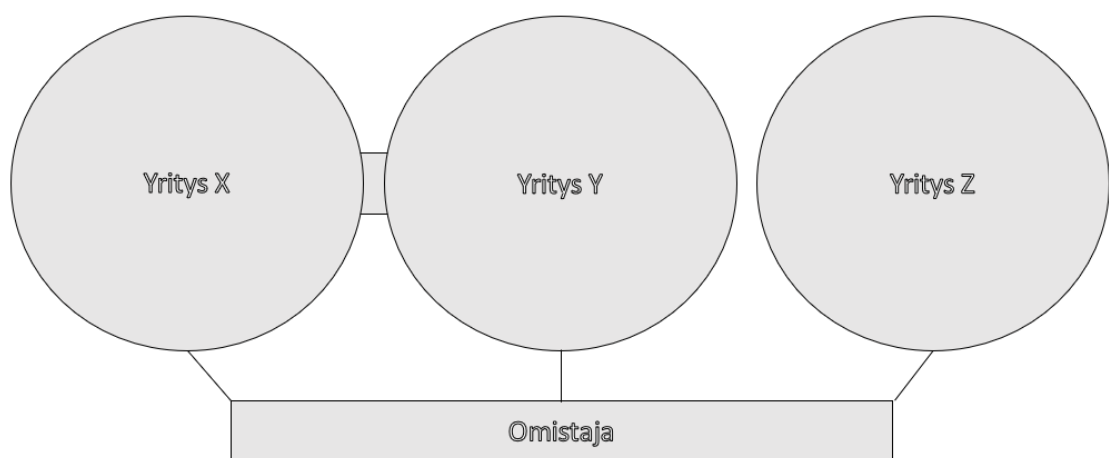
Korona-aikana lopettaneiden yritysten tilalle oli tullut uusia yrityksiä ja ajalla nähtiinkin uusien yritysten kohdalla pientä kasvua. Positiivista oli myös, ettei keskimääräinen työntekijämäärä aikana laskenut vaan pysyi samalla tasolla. (Veistämö 2022.)

Konkurssien määrää rajoittanut lakimuutos päättyi 1.2.2021, joka johti tavanomaisen määrän kasvuun jälkeinpäin (Veistämö 2022). Muutoksen voidaan nähdä auttaneen hetkittäisesti, etteivät tuomioistuomet täyttyneet konkurssimenettelyjen käsittelyistä.

4 Case X

4.1 Yritys X

Opinnäytetyön empiirinen osa käsittelee metallialan yritystä Yritys X:ää ja sen ympärillä pyörinyttä tapahtumaketjua. Yritys X ja Y toimivat tiiviissä yhteistyössä ja lisäksi tapahtumiin liittyy vielä kolmas yritys, Yritys Z, jotka kaikki linkittyy toisiinsa yhden yhteisen omistajan kautta.

Kuva 3. Yritysten X,Y ja Z välinen suhde.

Yrityksen X myynti on romahtanut äkillisesti. Aluksi yritys haki yrityssaneeraukseen huonontuneen taloustilanteensa vuoksi. Varsinainen syy konkurssin kannalta oli kuitenkin veromaksujen laiminlyönti, jotka olivat kasaantuneet jo pitkältä aikaväliltä. Saneerauksesta yritykselle annettiin toimintaohjeet, joita kuitenkin laiminlyötiin etenkin palkkojen osalta, joita nostettiin entiseen malliin. Veroja yritettiin maksaa yrityksen Y arvonlisäverosaamisilla, mutta yrityksen verot kasvoivat ulosotossa ja lopulta verottaja päätti hakea yrityksen konkurssiin. Tuomioistuimien päättyä yrityksen konkurssimenettelyyn asettamisesta ja samalla Yritys X sekä sitä auttanut Yritys Y päätyivät verotarkastukseen. Tapahtumiin sekaantuu vielä kolmas Yritys Z, jonka omaisuutta myymällä yritettiin elvyttää yritysten taloustilannetta.

Tämä järjestely taas johti kyseisen yrityksen verovelan hurjaan nousuun, joka on mahdollisesti johtamassa yrityksen kohdalla samaan jatkumoon.

Yrityssaneerauksessa

Yrityssaneeraus on menettely, jossa tutkitaan, onko yrityksellä mahdollisuutta selvittää ja miten yrityksen talous voidaan tervehdyttää. Saneeraukseen hakeudutaan itse, kun yritys on vakavassa talousahdingossa. Yleensä yrityssaneeraus kestää 5–10 vuotta, jonka ajan yritys jatkaa toimintaa saneeraussuunnitelman mukaisesti (Suomi.fi 2022). Suunnitelmassa määrätään, miten toimintaa muutetaan ja miten yrityksen velat järjestetään.

Yrityksen X tapauksessa saneeraussuunnitelmassa määrättiin pääosin palkkioiden madaltamisesta, uusien hankintojen jäädyttämisestä sekä verovelkojen maksamisesta suunnitelman mukaisesti. Saneerauksessa yritys kerkesi olemaan noin kaksi vuotta ennen kuin verohallinto viimein päätti hakea yrityksen konkurssiin saneerausohjelmassa määrätyn maksuohjelman laiminlyönnin takia.

Palkkoja yrityksessä nostettiin samaan malliin ja vaikei se yrityksessä ollutkaan suuri menoerä suhteessa liiketoimintaan, oli se heti ensimmäinen askel yrityssaneerauksen määräystä vastaan. Suuria konehankintoja yritys ei kuitenkaan ajalla tehnyt liiketoiminnan kannalta pakollisten ulkopuolella, vaan teki hankinnat niiden nykyisten valmiuksien ylläpitämiseksi. Myyntiä yrityksellä oli tarpeeksi kuittaamaan juoksevat kustannukset.

Sama ei kuitenkaan koskenut suureksi kasvanutta lainoihin menevää osuutta. Lainojen ja saneerausvelkojen maksaminen johti kikkailuihin, jotka aiheuttivat yrityksen vanhojen tavaratoimittajien luottamuksen loppumiseen yrityksen maksukyvyystä, joka taas johti yrityksen taloustilanteen huonontumiseen, uusien tavaratoimittajien ollessa aiempia kärsimättömämpiä maksujärjestelyjen suhteen. Samaa rataa yritys jatkoi noin puolitoista vuotta, kunnes lopulta verohallinto katsoi parhaaksi ratkaisuksi hakea yrityksen konkurssimenettelyyn.

Verotarkastus

Konkurssimenettelyn lisäksi verohallinto halusi suorittaa yritykselle verotarkastuksen epäillen veronkiertoa. Epäily pohjautuu niin verojen maksamattomuudesta kuin myös kahden muun yrityksen toiminnasta yrityssaneerauksen ollessa vireilläään. Ensimmäinen yritys on Yritys Y, joka toimi Yritys X:än kanssa tiiviissä yhteistyössä. Yritys Y auttoi Yritys X:ää verovelan kanssa käyttäen omia arvonalisäverosaamisiaan kuittaamaan saneerausvelkaa sekä antamalla pieniä lainoja muihin yrityksen tarpeisiin. Toinen yritys, joka ei vielä ole toistaiseksi päätenyt mihinkään tarkasteluun, mutta on kokonaiskuvan kannalta huomioitava, oli Yritys Z, joka myi omaisuuttaan pois, ajatuksena tarjota yritys X:lle suuri pääomalaina. Yrityksessä Z ei kuitenkaan otettu huomioon kuinka suuri myynti vaikuttaa veroihin ja näin ollen yritykselle koitui tästä suuret jäännösverot, jotka johtivat taas yrityksen talousongelmiin.

Konkurssi

Yritys X:n huonosta taloustilanteesta huolimatta sen omaisuus ylitti konkurssimenettelyn kannattavuuden alarajan 25 000 € ja tuomioistuimen päätöksellä menettely aloitettiin. Varat eivät kuitenkaan riitä kattamaan kaikkia velkoja, joiden selvittely kuuluu pesänhoitajalle.

Yrityksen X kirjanpitoa tehtiin hybridimallilla, jolla myyntilaskut ja osa ostolaskuista olivat sähköisessä muodossa. Verotarkastuksessa tarkastajalle on luovutettava kirjanpitomateriaali samalla tavalla kuin konkurssissa pesänhoitajalle. Verotarkastuksen kannalta ensimmäinen ongelma oli fyysisen materiaalin toimittaminen tarkastajalle johtuen tilanteen erityislaadusta sekä tarkastajan ja pesänhoitajan kanssa pelatusta rikkinäisestä puhelimesta. Kun asiaan vihdoon saatiin selkeys mappien lähetys toimi kätevästi verotoimiston kautta, josta tarkastuksen jälkeen materiaali lähti suoraan pesänhoitajalle. Hän taas päätti lähettää materiaalit uudelleen solmitun toimeksiantosopimuksen mukaisesti tilitoimistoon, jotta kirjanpito ja tilinpäätös saataisiin saatettua loppuun.

Yrityksen konkurssi ei tullut yllätyksenä, sillä asiakasta oli yritetty jo hyvissä ajoin alettu ohjaamaan säästökuurille saneerauksen mukaisesti. Kuitenkin jatkuvat maksuongelmat tilitoimiston ja asiakkaan välillä johtivat toimeksiantosopimuksen jäädyttämiseen eli kirjanpidon asettamiseen tekokieltoon. Varsinainen konkurssimenettely tilitoimiston kannalta alkoi pesänhoitajan yhteydenotolla. Samalla selvitettiin, miten asiat hoidetaan jatkossa, jonka järjestys oli verotarkastus, kirjanpito loppuun konkurssin alkamisajankohtaan asti ja valmiin materiaalin lähetys pesänhoitajalle.

Tilitoimiston näkökulmasta olennaisin kysymys kiteytyy siihen, kuinka kirjanpitopalvelua tarjoava saa konkurssiyritykseltä heille kuuluvat rahat. Pesänhoitaja on velvollinen kustantamaan konkurssipesästä materiaalin lähettämiseen kuluvat kustannukset sekä maksamaan kirjanpidon kustannukset viimeiseltä kahdelta kuukaudelta, jos ne on tehty. Lisäksi toimeksiantosopimus tehtiin kirjanpidon ja tilinpäätöksen tekemistä varten.

Tilitoimistolle on maksettu konkurssipesästä sille kuuluvat vanhat asianmukaiset korvaukset. Uuden sopimuksen mukaiset korvaukset ovat vielä saamatta, sillä tilinpäätöksen laatiminen on vielä vaiheessa.

Yrityksen X konkurssi on vielä parhaillaan vireillä ja menettelyssä pidetään viimeisiä velkojainkokouksia jakoluettelon vahvistamiseksi.

4.2 Mitä olisi ollut tehtävissä?

Yritys X:n tapaus on hyvä esimerkki siitä, kuinka yrittäjän olisi pitänyt tarttua hänelle tarjottuihin neuvoihin, etenkin yrityssaneerausvaiheessa. Tapaus olisi ollut mahdollisesti vältettävissä, jos huonontuneeseen talousnäköymään olisi tartuttu ajoissa jo ennen saneerausta, kun myynti romahti.

Yrityksen johto olisi voinut ennustaa tulevaa talousnäköymää, jollain tasolla, jos he olisivat ylläpitäneet ajantasaista sisäistä laskentaa. Yrityksen kohdalla ei kuitenkaan olisi ollut järkevää pitää laajaa seurantaa, sillä se on aikaa vievää ja vie resursseja pääasiallisesta toiminnasta. Seurantaa olisi kuitenkin voitu

toteuttaa esimerkiksi kahden viikon välein täytettävä taulukon avuin, jossa olisi seurattu tilauksia, myyntiä ja ostoja.

Ensimmäisiä asioita yrityksen myynnin romahdettua, on selvittää laskun syy. Kyseisen yrityksen kohdalla se ei tarkentunut, mutta samoihin aikoihin oli käynnissä koronaviruksen aiheuttama 2020 pörssiromahdus, joka on voinut olla osasy syy normaalien tilauksien laskuun yritys X:n asiakkaiden oman taloustilanteen epävarmuuden takia. Voidaan kuitenkin todeta, että tilanteessa yksi ratkaisusta olisi ollut pienentää toimintaa esimerkiksi myymällä pois yrityksen omaisuutta, joka ei ole toiminnan kannalta välttämätöntä ja kasvattaa toimintaa myöhemmin myynnin palattua aiemmille tasoille.

Yritys olisi voinut ottaa yhteyttä ulkopuolisiin talousasiantuntijoihin päätöksenteossa, sillä yritys Z:n tapaus osoittaa suuntaan, ettei päätöksen tekeminen ollut täysin harkittua. Jäännösverot olisivat olleet vältettävissä, jos hetkeksi olisi pysähtynyt miettimään miten asia toteutetaan ja onko sillä enää varsinaista merkitystä yrityksen X pelastamisen kannalta.

Vaikka yritys hakeutui saneeraukseen, päätti yrityksen johto selvittää ongelmat itseksensä. Yrityssaneeraus mahdollistaa yrityksen myös neuvonannolle, jota yrittäjä olisi voinut hyödyntää, etenkin ettei muita yrityksiä olisi tarvinnut vaarantaa. Saneerauksessa yritys ei onnistunut suorittamaan maksuohjelman määräämiä maksuja, jonka olisi pitänyt olla yrityksen ensimmäinen prioriteetti.

5 Johtopäätökset

Konkurssimenettely on moni vaiheinen prosessi, jossa velkaantuneen yrityksen velat pyritään maksamaan yrityksen jäljellä olevasta omaisuudesta velkojille mahdollisimman tasapuolisesti. Velkojen selvittämisestä, velkojen kuulemisesta ja varojen likvidoinnista vastaa tuomioistuimen valtuuttama henkilö eli pesänhoitaja.

Konkurssin osapuolina toimivat pesänhoitaja, velkoja ja velallinen. Pesänhoitaja hoitaa konkurssin hallinnollista puolta laki velvoitteineen sekä toimii tilanteessa sovittelijana. Velkojat tekevät konkurssipesään liittyviä päätöksiä velkojainkokouksissa. Velallinen ei ole varsinaisessa toiminnassa mukana, mutta hänelle kuuluu vastuu tarjota tarvittavat asiat ja tiedot pesänhoitajalle sekä vahvistaa valmis pesäluettelo.

Konkurssia ei kuitenkaan halua kukaan osapuolista, sillä ketään ei jää siitä voitolle. Tämän takia huonoon yrityksen talousnäkymään on tartuttava hyvissä ajoin, ettei tilanteeseen päädytä. Vaihtoehtoja parantamiseen on monia, mutta sen ensimmäinen askel on tilanteen tiedostaminen ennen kuin se on liian myöhäistä. Tilanteeseen heräämisen jälkeen on aika tehdä harkittuja päätöksiä, jolloin olisi hyvä ottaa päätöksenteon tueksi vähintään yksi ulkopuolinen asiantuntia, ettei omat ajatukset haittaa harkintaa.

Tilitoimiston rooli asiakkaan konkurssitilanteessa on varsinaisen menettelyn kannalta pieni kirjanpitoaineiston toimittamisen ja mahdollisen kirjanpidon loppuunsaattamisen ulkopuolella. Tilitoimistoa voidaan pitää enemmänkin ennaltaehkäisevässä konsultointia tarjoavassa roolissa ennen konkurssia. Tilanteeseen voidaan tarjota erilaisia taloudenseurannan sekä yritysneuvonnan palveluita, mutta nämä ratkaisut ovat ylimääräistä työtä tilitoimiston näkökulmasta, joten asiakkaan kannalta se johtaa myös lisä kustannuksiin.

Konkurssimenettely asiakasyrityksessä tilitoimiston näkökulmasta tarkoittaa asiakkaan poistumista ja selvyyden ottoa miten omat konkurssisaatavat saadaan konkurssipesästä. Tilitoimisto on usein yksi konkurssipesän velkojista.

Laki määrää tilitoimistolle maksettavaksi kohtuullisen korvauksen kirjanpidon tekemisestä konkurssia edeltäneen kahden kuukauden ajalta sekä pesänhoitajalle kirjanpitomateriaalin toimittamisesta koituvasta lähettämiskustannuksesta. Lähetyskustannuksesta säädetään korvauksen olevan kuitenkin vain sen hinta.

Case X:n tapauksessa oli useampi mahdollisuus tehdä ratkaisuja, jotka olisi voinut muuttaa lopputulosta. Ensimmäinen hetki olisi ollut ennen yrityssaneerausta heti reagointi, pienentämällä yrityksen toimintaa ja näin myös kuluja myynnin romahdettua. Toinen hetki oli yrityksen hakeuduttua yrityssaneeraukseen, jonka saneeraussuunnitelmaa olisi pitänyt noudattaa ja hyödyntää sen tarjoamaa apua myös konsultointiin etenkin uusien ongelmien tullessa esille. Ei voi väittää, etteikö yrityksessä olisi toimittu, mutta toimet olisi ollut mahdollista junailla ilman, että muiden yritysten toiminta olisi vaarantunut. Yksi valitettava toimi mitä ei voi kuitenkaan poissulkea muiden yritysten suojelemiseksi olisi ollut yritystoiminnan lopettaminen Yritys X kohdalla.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää konkurssimenettelyn vaiheet, miten se vaikuttaa asiakasyrityksessä tilitoimiston toimintaan, miten tilanteeseen voidaan reagoida sekä tarjota nopea kartoitus kirjanpitäjälle sen yleiskuvan saamiseksi. Tulokseen päästiin tutkimalla konkurssimenettelyn materiaaleja sekä käyttäen toimeksiantajan esimerkkitapausta Case X konkretisoimaan konkurssimenettelyn kulkua.

Lähteet

Groff, D. 2020. Bankruptcy Overview Process and Warning Signs. Viitattu 7.1.2023

<https://www.mossadams.com/articles/2020/06/bankruptcy-overview-process-and-warning-signs>)

Hallituksen esitys HE 221/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hillgeist, S. & Keating, E. & Cram, D. & Lundstedt, K. Assessing the Probability of Bankruptcy. 2002. SSRN-palvelussa

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=307479

Konkurssiasiamiehen toimisto. 2014. Julkisselvitys. Viitattu 4.1.2023

<https://www.konkurssiasiamies.fi/fi/index/konkurssijayrityssaneeraus/julkisselvitys.html>

Konkurssiasiamiehen toimisto. 2019 (b). Velallisselvitys. Viitattu 4.11.2022

<https://www.konkurssiasiamies.fi/fi/index/suosituksset/03velallisselvitys.html>

Konkurssiasiamiehen toimisto. 2019 (a). Konkurssin raukeaminen. Viitattu 4.11.2022

<https://www.konkurssiasiamies.fi/fi/index/suosituksset/14konkurssinraukeaminen.html>

Konkurssilaki 20.2.2004/120

Könkkölä, M. & Linna, T. Konkurssioikeus. Alma Talent verkkohylly -palvelussa. 2022. 2., uudistettupainos. Alma: Helsinki. Vaatii kirjautumisen palveluun.

https://turkuamk.finna.fi/Record/turkuamk_electronic.995604406005970?sid=2939735358

Laki talous- ja velkaneuvonnasta 813/2017

Laki velkojen maksusaantijärjestyksestä 30.12.1992/1578

Minilex. 2022. Pesänhoitajan jakoluettelo. Viitattu 4.11.2022

<https://www.minilex.fi/a/pes%C3%A4nhoitajan-jakoluettelo>

Rekola-Nieminen, L. 2018. Konkurssipesän kirjanpidon uudet suositukset.

Viitattu 20.4.2023 <https://tilitoimistossa.taloushallintoliitto.fi/tilitoimiston-palvelut/konkurssipesa-suositukset>

Suomi.fi-verkkotoimitus. 2021. Konkurssimenettely. Viitattu 4.11.2022

<https://www.suomi.fi/yritykselle/muutokset-ja-kriisitilanteet/yritystoiminnan-lopettaminen/opas/konkurssi/konkurssimenettely>

Suomi.fi-verkkotoimitus. 2022. Yrityssaneeraus. Viitattu 7.1.2023

<https://www.suomi.fi/yritykselle/muutokset-ja-kriisitilanteet/taloudelliset-vaikeudet/opas/velkojen-jarjestely/yrityssaneeraus>

Tuomioistuinlaitoksen Oikeus.fi-verkkotoimitus. 2020. Konkurssi. Viitattu 7.1.2023

<https://oikeus.fi/tuomioistuimet/fi/index/asiat/velatkonkurssiyrityssaneeraus/konkurssi.html>

Veistämö, T. 2022. Konkurssiaaltoa ei tullut, mutta lopettaneiden yritysten määrä kasvoi korona-aikana yli kymmenellä tuhannella. Viitattu 9.2.2023

<https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2022/konkurssiaaltoa-ei-tullut-mutta-lopettaneiden-yritysten-maara-kasvoi-korona-aikana-yli-kymmenella-tuhannella/>